

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH VA AUDIT JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Saydullayeva Zaynab A'zam qizi

*Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti Buxgalteriya hisobi
kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya:

Mazkur ilmiy ishda korxonalarda buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish zaruriyati hamda audit jarayonlarining samaradorligini oshirish yo'llari o'rganiladi. Buxgalteriya axborotlari asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi va shaffofligini ta'minlash zamonaviy korxonalarining barqaror faoliyati uchun muhim omil hisoblanadi. Shu boisdan, buxgalteriya hisobini yuritishda xalqaro standartlarga moslashuv, raqamli texnologiyalarni joriy etish, hamda ichki va tashqi audit tizimlarining sifatini oshirish dolzarb vazifalardandir. Tadqiqotda mavjud muammolar tahlil qilinib, ilg'or amaliy tajribalar asosida taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Takomillashtirilgan buxgalteriya tizimi va samarali audit jarayonlari orqali korxonalarining moliyaviy intizomi kuchayadi, investitsion jozibadorligi ortadi hamda moliyaviy xatarlarga bardoshlilik darajasi oshadi.

Kalit so'zlar:

buxgalteriya hisobi, audit, moliyaviy hisobot, raqamli texnologiyalar, ichki nazorat, xalqaro standartlar.

Kirish.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligi ularning moliyaviy holatini to'g'ri aks ettiruvchi buxgalteriya hisobi tizimi va mazkur ma'lumotlar asosida amalga oshiriladigan audit jarayonlarining ishonchliligi bilan bevosita bog'liqdir. Zamonaviy boshqaruv qarorlarini qabul qilishda moliyaviy axborotning aniqligi va dolzarbligi alohida ahamiyatga ega bo'lib, bu esa buxgalteriya hisobi va audit tizimlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Hozirgi davrda korxonalarining barqaror rivojlanishi, moliyaviy intizomni mustahkamlash, hamda investor va kreditorlar ishonchini oshirishda moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchliligi muhim o'rin tutadi. Buxgalteriya hisobini yuritishda xalqaro standartlarga moslashish, axborot texnologiyalarini joriy etish, hamda raqamli transformatsiya sharoitida audit faoliyatini avtomatlashtirish orqali bu tizimlarning samaradorligini oshirish imkoniyati yuzaga

kelmoqda.

Shuningdek, audit jarayonlarining sifatli tashkil etilishi, ichki nazorat mexanizmlarining mustahkamligi va moliyaviy axborotning real holatga mosligi — korxonada boshqaruvida xatolarning oldini olish va resurslardan oqilona foydalanishning asosiy vositasidir. Shu sababli, buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish va audit jarayonlarini yanada samarali tashkil qilish zamonaviy ilmiy-amaliy tadqiqotlarning dolzarb yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi.

Ushbu ishda korxonalaridagi amaldagi buxgalteriya tizimi va audit faoliyatining tahlili asosida mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish boʻyicha metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bunda xalqaro tajriba, zamonaviy texnologiyalar va mahalliy sharoitlar inobatga olingan holda, moliyaviy boshqaruvning sifati va ishonchliligini taʼminlashga qaratilgan amaliy yechimlar taklif qilinadi.

ASOSIY QISM.

Korxonalar faoliyatining barqarorligi va raqobatbardoshligini taʼminlashda moliyaviy axborotning aniqligi va ishonchliligi muhim rol oʻynaydi. Bu holat, avvalo, buxgalteriya hisobini yuritish tizimining toʻgʻri tashkil etilishi va audit jarayonlarining samaradorligiga bogʻliqdir. Bugungi kunda global iqtisodiy muhitda yuz berayotgan tezkor oʻzgarishlar, raqamli texnologiyalarning keng joriy qilinishi va xalqaro buxgalteriya standartlariga moslashuv zarurati buxgalteriya va audit amaliyotlarini yangicha yondashuv asosida qayta koʻrib chiqishni talab qilmoqda.

Birinchidan, buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Buxgalteriya dasturlarining avtomatlashtirilgan shaklda qoʻllanilishi nafaqat inson omiliga bogʻliq xatoliklarni kamaytiradi, balki real vaqt rejimida moliyaviy axborotni shakllantirish, tahlil qilish va taqdim etish imkonini beradi. Ayniqsa, ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlarining joriy qilinishi orqali turli boʻlimlar oʻrtasidagi buxgalteriya maʼlumotlarini integratsiyalash imkoniyati paydo boʻladi, bu esa boshqaruv qarorlarini tez va asosli qabul qilishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlar — xususan, MSFO (Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari) asosida tuzilishi korxonaning xalqaro moliya bozorlaridagi ishonchliligini oshiradi. MSFO meʼzonlariga mos hisobotlar xorijiy investorlar, kreditorlar va tashqi manfaatdor tomonlar uchun tushunarli va baholanishi mumkin boʻlgan moliyaviy holatni taqdim etadi. Shu bilan birga, buxgalteriya siyosatini zamon talablari asosida shakllantirish, aktivlar va majburiyatlarni baholash usullarini takomillashtirish orqali buxgalteriya tizimining puxtaligi oshiriladi.

Uchinchidan, audit jarayonlarining samaradorligi ichki nazorat tizimining mukammalligi, auditorlar malakasi va mustaqilligiga bogʻliq. Ichki audit mexanizmlari yordamida buxgalteriya axborotining aniqligi tekshiriladi, moliyaviy tavakkalchiliklar oldindan aniqlanadi va korrupsion omillar bartaraf etiladi. Tashqi audit esa korxonada faoliyatining shaffofligini taʼminlaydi va moliyaviy hisobotlarning obyektivligini baholaydi. Zamonaviy auditda axborot texnologiyalaridan foydalanish — xususan, raqamli audit platformalari, blokcheyn texnologiyalari va sunʼiy intellekt asosidagi tahlil usullarining joriy qilinishi — audit sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Shu bilan birga, audit faoliyatini samarali tashkil etish uchun tegishli meʼyoriy-huquqiy bazani mustahkamlash, audit tashkilotlari faoliyatining nazoratini kuchaytirish, shuningdek, buxgalter va auditor kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish muhim omil hisoblanadi. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, samarali audit tizimi korxonalarda moliyaviy intizomni kuchaytiradi, ishonchli buxgalteriya axborotlari asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilishni taʼminlaydi va moliyaviy xatarlarga qarshi barqarorlikni oshiradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish va audit jarayonlarini zamonaviy texnologiyalar bilan uygʻunlashtirish orqali korxonalarda moliyaviy boshqaruv sifati sezilarli darajada oshirilishi mumkin. Buning uchun amaliyotda xalqaro tajriba asosida ishlab chiqilgan ilgʻor modellarni joriy etish, raqamli transformatsiyani tezlashtirish va ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish zarurdir.

XULOSA.

Korxonalarda buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish va audit jarayonlarining samaradorligini oshirish – moliyaviy boshqaruvning sifatini ta'minlash, investitsion jozibadorlikni oshirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikka erishishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aniq va shaffof buxgalteriya hisobi tizimi orqali korxonalar o'z moliyaviy resurslaridan oqilona foydalanadi, xarajatlarni nazorat ostida ushlab turadi va daromadlar tuzilmasini to'g'ri rejalashtiradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy qilish, xususan, raqamli buxgalteriya dasturlaridan foydalanish orqali buxgalteriya hisobini yuritish jarayonida inson omiliga bog'liq xatoliklar kamayadi, hisobotlar real vaqt rejimida tayyorlanadi va bu esa boshqaruv qarorlarining tezkor va aniq qabul qilinishini ta'minlaydi. Moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish esa xorijiy sarmoyadorlar uchun ishonchli axborot manbaini shakllantirib, korxonaning global moliyaviy tizimga integratsiyalashuvi uchun sharoit yaratadi.

Audit jarayonlarining samaradorligi esa korxonadagi moliyaviy nazoratning sifatiga, auditorlarning malakasiga va audit metodologiyasining zamonaviyligiga bog'liq. Ichki va tashqi audit tizimlarining uyg'unlikda ishlashi nafaqat moliyaviy axborotlarning aniqligini kafolatlaydi, balki korrupsiya, moliyaviy firibgarlik va boshqa salbiy holatlarning oldini olishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Raqamli transformatsiya sharoitida audit jarayonlarini avtomatlashtirish va intellektual texnologiyalardan foydalanish esa audit sifati va tezligini oshirish imkonini beradi.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, korxonalarda buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirish va audit samaradorligini oshirish masalalari chuqur o'rganilishga va tizimli yondashuvga muhtoj. Bunda davlat tomonidan me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish, kasbiy malakani oshirish, xalqaro tajribani joriy etish va raqamli innovatsiyalarni qo'llash asosiy yo'nalishlar sifatida belgilanadi. Mazkur yo'nalishlardagi islohotlar nafaqat alohida korxonalar darajasida, balki mamlakat iqtisodiyotining umumiy barqaror rivojlanishida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Божко С. А., Никова Е. В. Внедрение ERP-систем в бухгалтерский учёт [Электронный ресурс] // TechTarget. – 2023. – Режим доступа: обзор преимуществ ERP-систем
2. Citrin Cooperman. Finance Automation. The Power of ERP Software [Электронный ресурс] // Citrin Cooperman. – 2024. – Режим доступа: анализ автоматизации финансовых процессов
3. Yarmoliuk O., Abramov A., Mulyk T. et al. Digital technologies in accounting and reporting: benefits, limitations, and possible risks [Электронный ресурс] // Amazonia Investig. – 2024. – Vol. 13, № 74. – С. 323–333.
4. Soofi A. M., Mubeen S. A., Rajani B. The impact of blockchain technology on audit quality: An empirical study [Электронный ресурс] // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – 2025. – Vol. 29, Special Issue 2. – С. 1–7. – Режим доступа: эмпирический анализ влияния блокчейна на качество аудита